

ЕЛЕКТРОНСКО НАСИЉЕ

обухватан приступ за превенцију и интервенцију у програму ШКОЛА БЕЗ НАСИЉА
(аутори: Станислава Вучковић, Мартина Томић Латинац, Јелена Зајегановић)

Насиље је сваки облик једанпут учињеног или поновљеног понашања које има за циљ наношење психолошког или душевног бола другоме.

Електронско насиље укључује било какав облик слања порука путем интернета или мобилних. Има за циљ повређивање, узнемиравање или било какво друго наношење штете детету, младом или одраслом човеку који не може да се заштити од таквих поступака. Појављује се у облику текстуалних или видео порука, фотографија или позива.

Укључује:

узнемиравање, ухођење, вређање, несавестан приступ штетним садржајима, ширење насилних и увредљивих коментара, снимање окупних, насилних сцена, слање претећих порука, као и креирање интернет страна које садрже приче, цртеже, слике и шале на рачун вршњака.

По чему се разликују вршњачко и електронско насиље

- Електронско може бити присутно 24 сата
- Дете је изложено насиљу и узнемиравању код куће и на другим местима која су пре за њега била сигурна
- Публика и сведоци могу бити многобројни и брзо се повећавати
- Деца и млади који се понашају насилно могу остати анонимни. Ова чињеница може изазвати снажан осећај страха, изложености и незаштићености код оних који су доживели е-злостављање, док ономе ко чини злостављање то може бити подстицај за наставак
- Без физичког контакта са жртвом или публиком, деца и млади теже виде и разумеју штету.

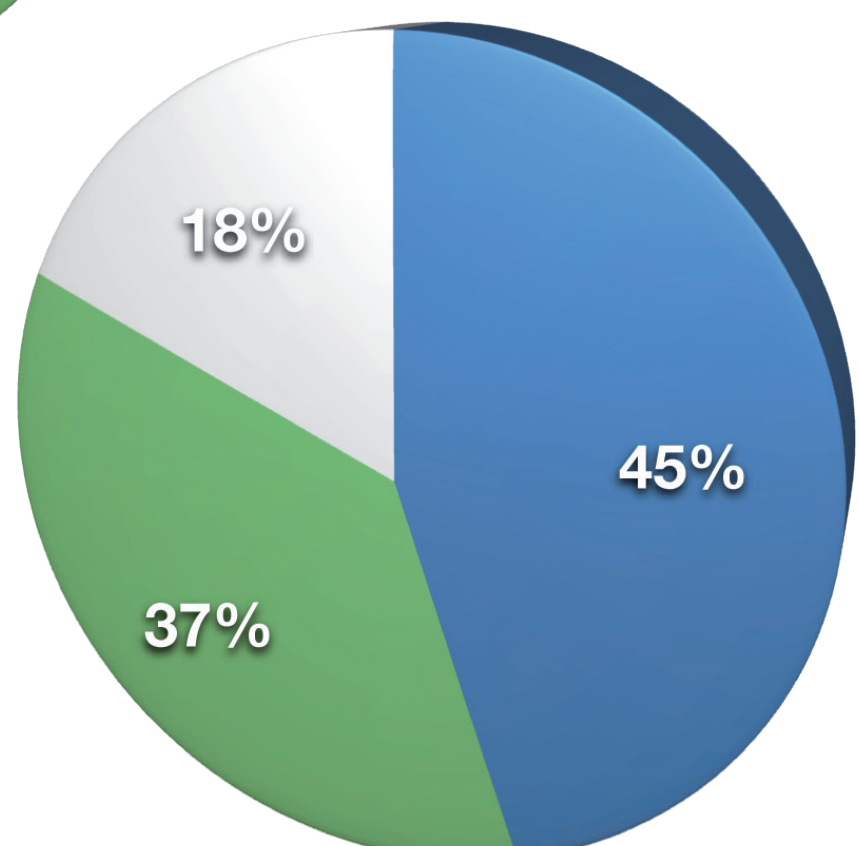
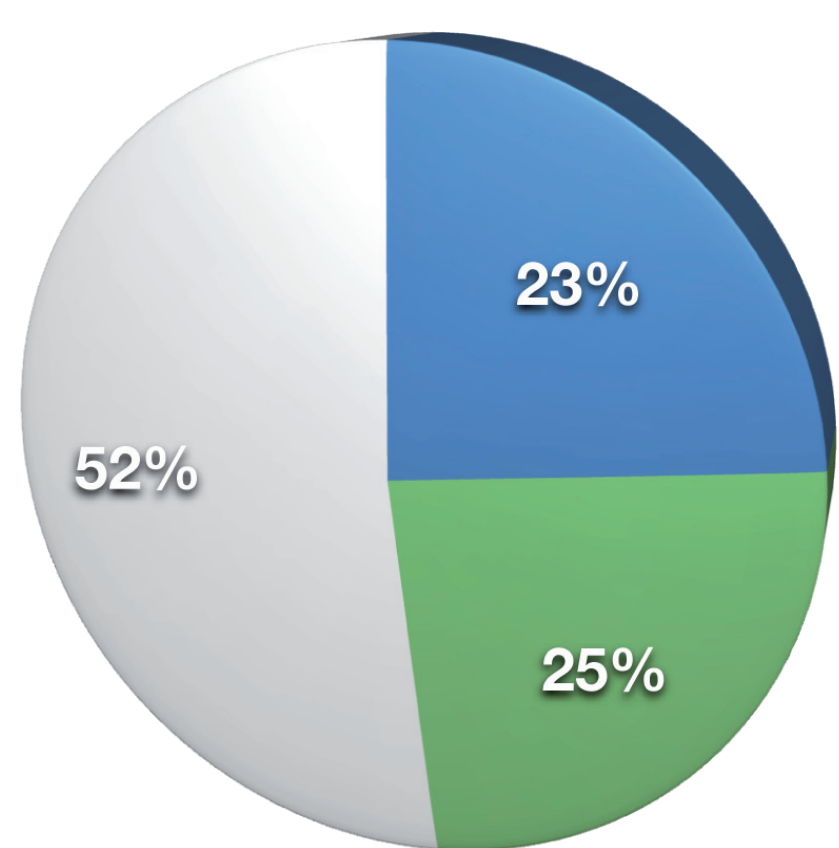
Истраживања о изложености неприменом питањима и коментарима сексуалног карактера комуникације путем интернета

Истраживање Поликлинике за заштиту деце и Храброг телефона из Хрватске, показује да од укључених 2.700 ученика основношколског и средњошколског узраста, од 11 до 18 година:

- 95% код куће има рачунар
- 85% има приступ интернету код куће
- Трећина деце (36%) нема никакав надзор, а 2,5% има стални надзор при коришћењу интернета.

Непријатна излагања током претраживања интернета

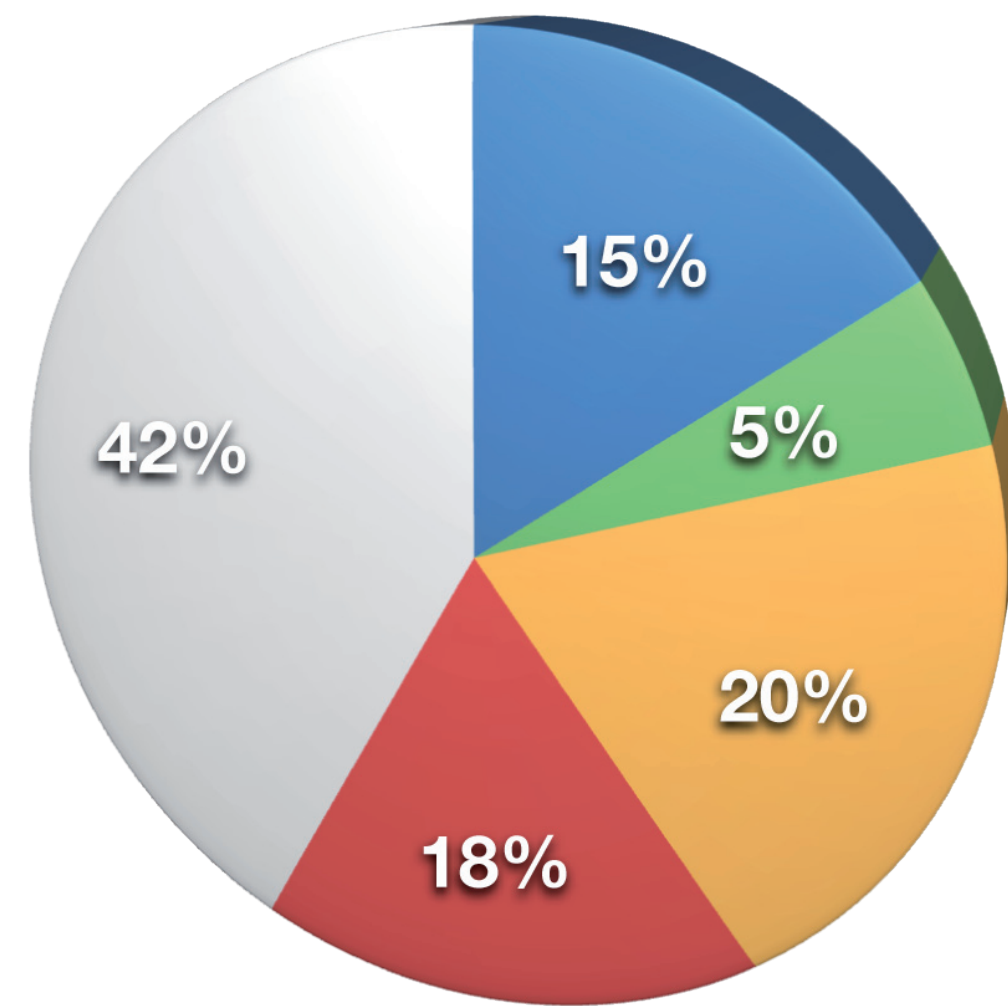
Опис искуства	Учесталост
Дете било изложено узнемиравајућем сексуалном материјалу	23%
Након тога имало узнемиравајућу емоционалну реакцију, девојчице чешће него дечаки (43% према 38%)	25%
Осећај несигурности након примљених порука (дечаки)	45%
Осећај несигурности након примљених порука (девојчице)	37%

Интернет као средство за електронско насиље (исти извор):

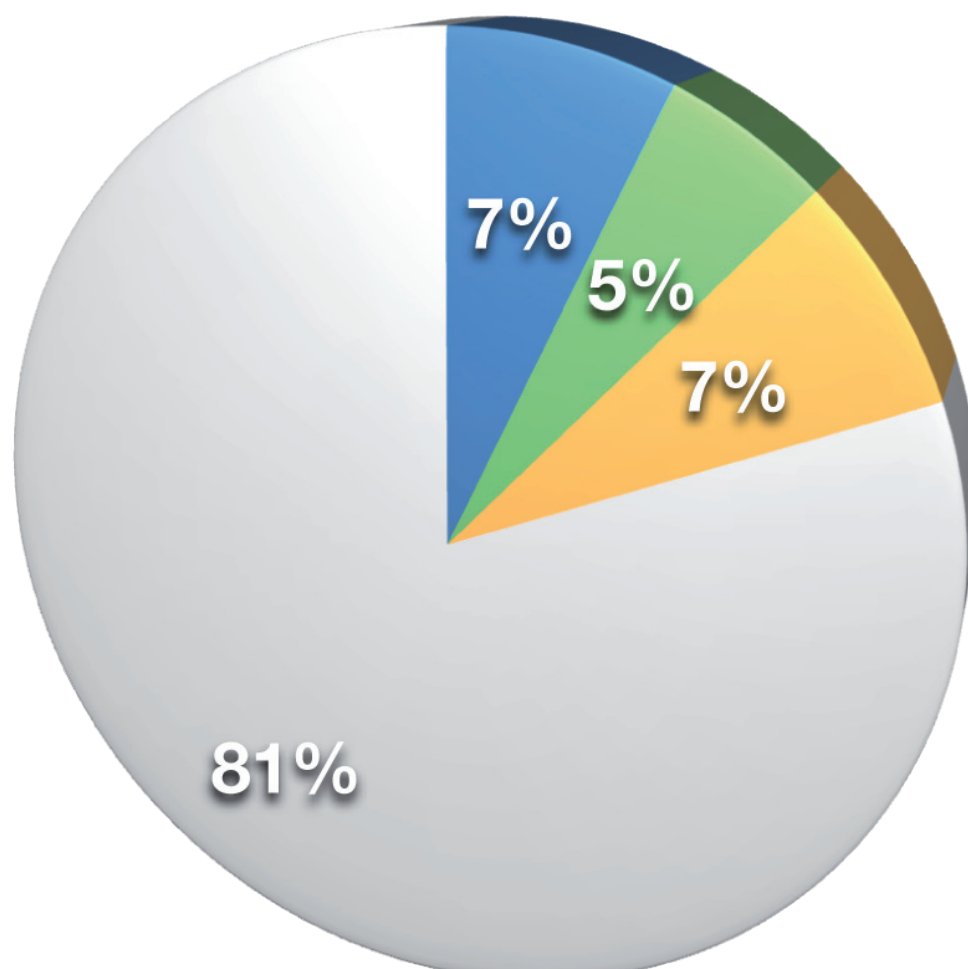
Деца која су била изложена насиљу наводе следеће:

Опис искуства	Учесталост
Неко је писао и објављивао тајне или неистине о мени	15%
Неко је стављао моје слике или филмове и пропатио их непријатним коментарима	5%
Неко се представљао као ја и говорио/писао у моје име	20%
Неко је инсистирао на сусрету уживо, који нисам желео/ла	18%

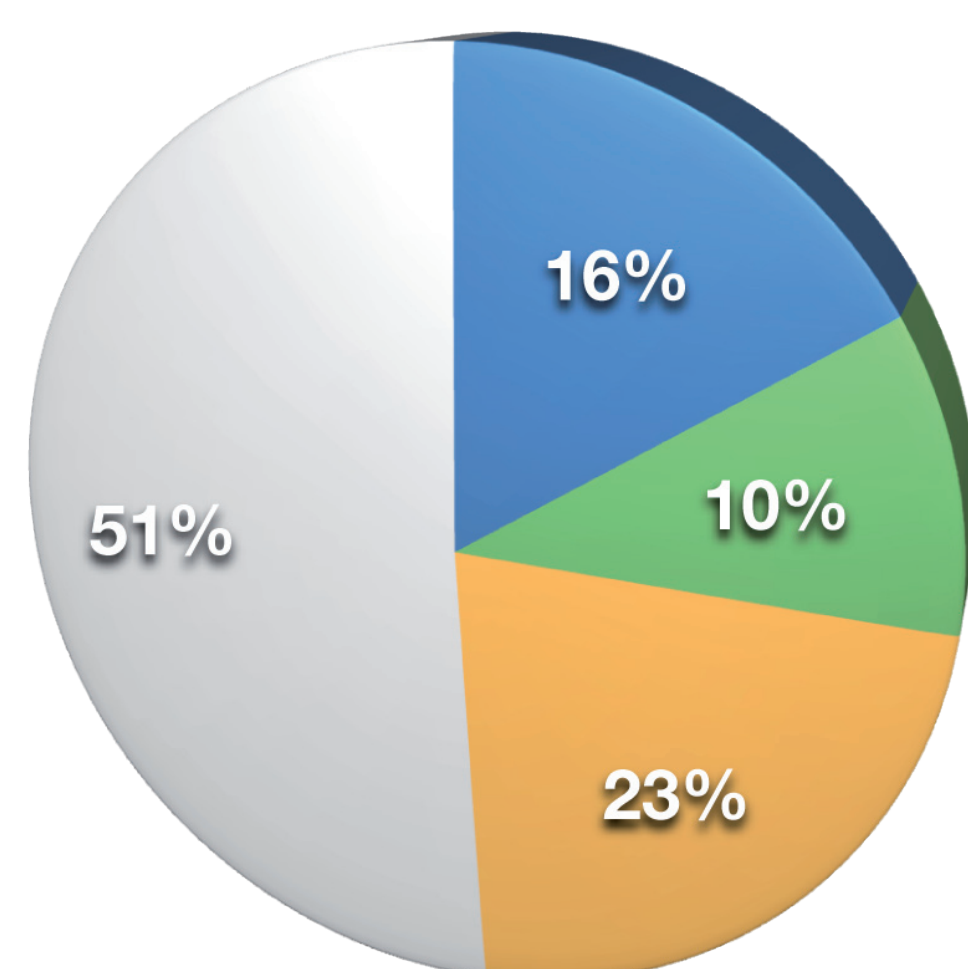
Деца која изјављују да чине електронско насиље наводе:

Опис искуства	Учесталост
Злоупотребило нечије име и објавило туђе приватне ствари на интернету	7%
Објавило туђу слику или филм с циљем да се наруга другој особи	5%
Лажно представљало и говорило ружне ствари у име неке особе	7%

Мобилни телефони као средство за електронско насиље (исти извор):

Опис искуства	Учесталост
Примило узнемиравајућу поруку путем мобилног	16%
Примило поруку порнографског и сексуалног садржаја, а да то није желело	10%
Снимало вршњаке у тучама и другом насилном понашању	23%

Резултати истраживања у једној основној школи у Србији показују да је електронско насиље присутно међу ученицима.

Налази:

- 74% ученика има рачунар код куће;
- 41% има доступан интернет код куће, а нешто већи број га користи у интернет клубу или код пријатеља;
- Рачунар и интернет најчешће се користи за забаву игрице, музика, филмови, слике и учење (тражење информација за школу и писање), а мобилни телефон за писање и слање порука, обављање позива и слушање музике;
- 29% ученика било је изложено насилном понашању или сексуалном насиљу, најчешће преко СМС или ММС порука (реакције: страх, стид и љутња);
- Обратили би се за помоћ: родитељу (51%), пријатељу (14%).

Васпитна улога школе

Важно је знати како интернет и друга савремена комуникацијска технологија функционише, који су ризици и шта се може учинити када прети опасност од насиља. У тој едукацији кључну улогу имају родитељи и наставници, као главни преносиоци знања и учитељи вештина заштите.

Пет кључних области у школи за делотворну превенцију насиља

- Истицање позитивног коришћења технологије
- Разумевање и разговор о модерним начинима комуницирања и опасностима електронског насиља
- Успостављање јасних правила и последица
- Омогућавање пријављивања електронског насиља
- Евалуација утицаја превентивних активности

Како функционише заштитна мрежа за пружање помоћи детету које је доживело електронско насиље у школи?

Савети за запослене:

- Нађите мирно место за разговор и пажљиво саслушајте дете. Дајте детету до знања да је учинило добру ствар јер је некеме рекло о свом искуству;
- Информишите родитеље и дајте им упутства у складу са препорукама за родитеље
- Информишите полицију ако се ради о озбиљнијим облицима насиља, претећим порукама или могућем кривичном делу;
- Саветујте детету да не одговара на провокативне, увредљиве поруке и све остале поруке због којих се осећа лоше. Важно је подстицати осећај сигурности код детета и ублажити узнемиравајуће емоционалне реакције.
- Предложите неке од начина који би могли спречити понављање насиља: промена броја мобилног, e-mail адресе, напуштање интернет страна (форума, chat-a, веблога...) на којима се насиље догађа или промена надимка којим се дете користи;
- Упознајте дете и родитеље да унутар комуникацијских програма постоји могућност блокирања и филтрирања нежељених порука, путем опција „ignore“ или „block“, као и спречавање приступа одређеним пошиљоцима на e-mail или дететов блог.
- Помозите ученику да сачува све информације важне за истрагу

Рад са онима који чине електронско насиље и последице насилног понашања

Чим се открије особа која чини насиље, потребно је предузети кораке како би се променио њен став и понашање. Ако се ради о одраслој особи, случај треба пријавити полицији. Ако се ради о ученику, треба му, осим последица предвиђених за насиље у школи, пружити подршку и помоћ у промени понашања.

Фактори о којима треба водити рачуна приликом одређивања адекватних последица на понашање:

- степен повређености;
- да ли се виновник скривао?;
- на колико је адреса порука послата или колико је узнемиравајући материјал (текст, фотографија, снимак...) узбуркао јавност;
- мотивација особе и разлози за насиље;
- постоји ли сукоб и у стварном животу између те две особе или се ради о злостављању;
- је ли насиље било ненамерно или намерно.

Савети за децу - 7 златних правила за сигурно chat-овање и СМС-дописивање

- Никад немојте давати податке ни фотографије о себи, својој породици и пријатељима, јер се могу злоупотребити.
- Имајте на уму могућност лажног представљања.
- Не примајте на поклон допуне за мобилни од непознатих јер ће они засигурно тражити нешто заузврат.
- Немојте писати ништа чега бисте се стидели ако то прочитају ваши пријатељи у школи или у комшилику, не шаљите фотографије које не бисте желели показати другима.
- Нисте ви криви због тога што вам прете и вређају вас. Затражите помоћ од старијих чак и кад мислите да сте учинили нешто недопуштено.
- Немојте избрисати с мобилног податке и фотографије које вам је неко послао јер ће помоћу њих полиција лакше пронаћи особу која вам прети.
- Никад немојте ићи сами на састанак с особом коју сте упознали путем мобилног, на chat-у или путем блага.

Родитељи, запамтите:

ваша деца могу знати више од вас о технологији, али ви знате више о животу. И у овој области они треба од Вас да науче сигурно да „ходају“ светом.

Ако сазнате да је Ваше дете било изложено насиљу путем мобилног и интернета, морате предузети ове кораке:

- научите дете да не одговара на насилне, претеће или икакве сумњиве СМС или e-mail поруке и телефонске позиве;
- не бришите поруке или слике јер могу послужити као доказ;
- контактирајте провајдера интернет услуга и пријавите примање поруке;
- контактирајте школу и обавестите их о неприхватљивом понашању/злостављању или евентуалним променама расположења и понашања код детета;
- контактирајте полицију ако поруке путем мобилног и интернета садрже претеће насиљем, ухођење, напастовање, дејчу порнографију и сл., или када претходни кораци нису дали резултате;
- ако Вам је познат идентитет виновника, обавестите о томе школу, полицију, мобилне оператере, провајдере интернет услуга;
- информишите се и о програмима који филтрирају web странице за које не желите да буду доступне вашем детету: ContentProtect, CYBERSitter, NetNanny, Punch program